

Zločesta djeca

|| N. Raos*

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
Ksaverska cesta 2, p.p. 291
10 001 Zagreb

Postoji jedno uvriježeno, a u medijima često ponavljano mišljenje, kako su znanstvenici toliko zaokupljeni svojim poslom da za privatni život nemaju ni zanimanja ni vremena. Takvom mišljenju puno pridonosi i popularna kultura: na filmu često vidamo "znanstvenika u oblacima", koji od svojih formula, epruveta, boca i bočica ne vidi prekrasnu, bajnu djevojku koja se ušuljala u njegov život. Baš poput onog starog vica o Bobiju koji je prve bračne noći gledao kroz prozor "i nije vidio ništa posebno".

"Mi smo znanstvenici bespolna bića", reče mi kolegica, već dugo udana, majka jednog djeteta – da bi time samo pokazala kako je predrasude teško iskorijeniti. No s drugom sam kolegicom, sličnog bračnog staža, u društvu neoženjenih kolega i kolegica poveo sličan razgovor. I što se otkrilo? Mi koji smo se oženili te imamo uredan bračni život nismo manje uspješni u poslu od onih koji su još uvijek, u poznim tridesetim godinama neženje. Ja sam doktorirao u 33. godini života, ne kasnije od većine svojih kolega, premda sam iza sebe već imao devet godina braka i dvoje djece. Nije dakle zaokupljenost poslom ono što sprječava znanstvenike da osnuju obitelj. Sprječava ih nešto drugo – emotivna nezrelost.

Emotivna zrelost, za razliku od emotivne nezrelosti, poznaje se po tome što je emotivno zreo čovjek sposoban da izide iz svog djetinjeg egoizma da bi mogao misliti i brinuti se o drugim ljudima. Ne možeš živjeti u braku ako mariš samo za sebe. Treba znati za druge pretrpjeti. Ljubavna nas veza uči da drugom treba ugađati, roditeljstvo pak da su djeca važnija od nas samih. No kako to može ući u glavu čovjeku koji ni na što drugo ne misli nego na sebe, na svoju taštinu, kojemu nije ni do čega drugog stalo nego koliko će napredovati u karijeri, koliko će mu se drugi diviti, koliko će se o njemu govoriti u društvu, stručnim i inim krugovima? Kako se može brinuti za obitelj čovjek koji je – da konačno dođemo do dijagnoze – narcisoid?

Kad svedem sve svoje probleme na poslu s ljudima i oko ljudi na jedno, dolazim do zaključka da mi vrijeme protječe u svađanju s velikom, neposlušnom i zločestom djecom. Što reći o kolegici koja traži da se na sjednici Znanstvenog vijeća puni sat čitaju njezine primjedbe na zapisnik prošle sjednice i o svakoj primjedbi posebno glasa? Svatko, dakako, može imati primjedbe na zapi-

snik, no kad netko zloupotrebljava svoje pravo glasa da bi puni sat zaokupljao pažnju četrdesetero kolega svojom osobom, što bi to drugo moglo biti nego truć razmaženog, histeričnog djeteta: "ja neću, neću jesti" – kako bi roditelji svu svoju pažnju usredotočili na njega.** Ili kad sam primio rukopis o povijesti nekih istraživanja u našoj sredini da bih na dvadeset, trideset stranica mogao vidjeti samo dvije tablice i autorov komentar na njih. U jednoj su indeksi uspješnosti njegovih suradnika dok je on bio voditelj, a u drugoj kada je to prestao biti. Prva je tablica ispunjena importantnim brojevima, a druga samim ničicama. Što je to? To ti je, dragi čitatelju, isto kao kad dijete napiše na školskom zidu "Ivo je vol".

Da, bakčeš se cijeli život s velikom djecom, s ljudima koji nikad nisu, a vjerojatno nikad ni neće odrasti. Neće odrasti jer se nikad nisu suočili s pravim životom, životom za koji Tesla reče: "čovjek je rođen da radi, da trpi i da se bori", jer za razliku od Nikole Tesle njih ne stiže njegova kletva, iz drugog dijela rečenice: "tko tako ne čini, mora propasti". Tesla je bio, znamo, *self made man*, kao i mnogi uspješni i manje uspješni ljudi njegova vremena. Bilo im je, kako je mnogi vojskovođa rekao svojim vojnicima pred odlučnu bitku, "pobijediti ili poginuti". S tom se dilemom ne suočava hrvatski znanstvenik.

Bavljenje znanostu je, zna se, sinekura. Posao ti je do mirovine osiguran, plaća također. Uspjeh, doduše, ovisi o tvom talentu i zalaganju, ali tko brine za uspjeh? Imaš li malo veću ili malo manju plaću, svejedno je, jer ne moraš nikoga uzdržavati, ne moraš se kućiti, a ako si dobre sreće, tj. ako imaš dobrostojeće i dobrodržeće roditelje, onda ti plaća ionako služi samo za džeparac. Pa zašto da onda ne uživaš u životu, sam sebi ne ugađaš?

I tu, baš tu, leži zamka. Život nije niti smije, posebno za znanstvenika, biti dolina suza, no isto tako ne smije biti slobodan od svakog tereta. U psihologiji postoje dva načela, dvije temeljne motivacije svih ljudskih postupaka, "načelo ugode" i "načelo zbiljnosti". Ovo prvo načelo svojstveno je djetetu, ono drugo odraslom čovjeku – jer samo u sukobu sa zbiljom, svijetom dužnosti i obveza, možemo odrasti i – paradoksalno, ali istinito – ovladati vještinom radovanja životu.

* Dr. sc. Nenad Raos
e-pošta: raos@imi.hr

** Evo još jedne zgode. Znanstvenica zove upravu da joj dadu neke podatke. Službenica odloži slušalicu da potraži potrebne dokumente. Znanstvenica misleći da je službenica prekinula vezu, i to namjerno, odmah piše ravnateljici zahtjev za pokretanje disciplinskog postupka protiv rečene službenice. I za vrtić previše.